

nemira classic

MATEIU I. CARAGIALE

Craii de Curtea-Veche

N

nemira clasic

MATEIU I. CARAGIALE (24 martie 1885 –17 ianuarie 1936), poet și scriitor român. S-a născut în București, primul fiu al lui Ion Luca Caragiale și al Mariei Constantinescu. În anul 1889, părinții săi s-au despărțit, iar tatăl s-a căsătorit cu Alexandrina Burelly, aducându-și fiul în noua familie. A fost înscris în 1892 la Școala primară de băieți numărul 6 „Petrache Poenaru“ din București, continuându-și studiile la Liceul „Sfântul Gheorghe“. În adolescență, Mateiu și-a descoperit pasiunea pentru heraldică și pentru genealogie. În toamna anului 1904, la nouăsprezece ani, a început la Berlin studiile de drept, dar nu a frecventat cursurile. A revenit în București în toamna anului 1907, încercând o perioadă să promoveze examenele Facultății de Drept, însă a abandonat tacit studiile. Prin grija tatălui său, o parte din sonetele din placheta de versuri *Pajere* au apărut în *Viața Românească*. În 1921, i-a fost publicată povestirea *Remember* în aceeași revistă. Din 1916 a început să lucreze la romanul *Craii de Curtea-Veche*, finalizat în 1928 și tipărit în 1929. Lucrarea a cunoscut un mare succes, atât în rândul criticii, cât și al publicului, iar la 1 mai al aceluiași an a primit Premiul Societății Scriitorilor Români. În februarie 1929, a început să lucreze la *Sub pecetea tainei*, iar din octombrie la *Soborul țățelor*, scrieri rămase neterminate. Placheta de versuri *Pajere* va apărea postum, chiar în anul morții autorului, decedat în urma unei congestii cerebrale.

MATEIU I. CARAGIALE

Craii de Curtea-Veche

Ediție îngrijită,
studiu introductiv, postfață și note de
BARBU CIOCULESCU

NEMIRA

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU
Ilustrația copertelor I, IV: desene de Mateiu I. Caragiale

Craii de Curtea-Veche / Mateiu Caragiale;
pref.: Barbu Cioculescu. - București, Nemira , 2010
ISBN 978-606-579-077-3

I. Cioculescu, Barbu (pref.)

821.135.1-31

Mateiu I. Caragiale
CRAII DE CURTEA-VECHE
© Editura Nemira , 2010

Lector: Georgiana PARASCHIV
Tehnoredactor: Vasile ARDELEANU

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

La prețul de vânzare se adaugă 2% reprezentând valoarea
timbrului literar ce se virează Uniunii Scriitorilor din România.

STUDIU INTRODUCŢIV

O povestire, ca *Remember*, este și *Craii de Curtea-Veche*, de astă dată în factura romanului, reconstituire istorică exactă a peisajului sufletesc al autorului și, prin aceasta, a proiecției sale asupra societății bucureștene a primului deceniu al secolului nostru, iar, mai cuprinzător, asupra celei românești de dinaintea Primului Război Mondial. Din *Remember*, *Craii* moștenesc persoana Povestitorului, cu adevărurile și miturile ei, întocmai cum, din mai depărtaatele *Pajere* revin, sublimate, personajele Cuceritorului, Urmașului trândav, Domniței, precum și același peisaj original – Curțile vechi, adunate în una singură, concentrată, istoric consemnată. În afara elementelor materiale, ce s-ar putea înmulți, o exemplară continuitate de atmosferă caracterizează, de asemenea, operele mateine, între care *Craii de Curtea-Veche* se instalează cu autoritate. Un dat biografic explică natural conjunctura continuității, prin punctul de plecare cronologic comun al respectivelor opere.

Ca și *Remember*, romanul *Craii de Curtea-Veche* e scris la persoana întâi, modalitate ce nu conferă glasului ce se rostește nici ubicuitatea, nici deplina stăpânire a datelor cu care lucrează, ci numai privilegiul unei geloase unități.

Ca și *Remember*, *Craii* pendulează asupra aceleiași competiții dintre vis și realitate, cu precizarea că visul este însumat în realitate și nu invers, ca în nuvela „berlineză”. Și în *Craii*, Povestitorul vedește aceeași mentalitate univocă, însumabilă celei complexe a celorlalte personaje, ceea ce nu înseamnă că ar fi incapabil să ni le restituie, că ni le-ar întoarce desfigurată. De altfel, dintre personaje, Pantazi și Pașadia, prin spovedaniile lor, par a se rosti personal, dincolo de serviciile naratorului, în voletele ce le aparțin. Este, însă, numai efectul unei optici înșelătoare, o cursă de felul aceloră în care numai criticii pot cădea, în primejdioase clipe de extaz hermeneutic.

Ca arhitectură propriu-zisă, romanul prezintă o structură alcătuită din mai multe segmente narrative, înșiruind un lanț sintagmatic astfel încat înțecat fiecare episod în parte îl implică pe cel următor, așa cum este implicat în precedentul, fără elemente de legătură însă. În această ordine a succesiunii (unde, deocamdată gradația nu ne interesează), *Craii* se impun ca un text fundamental; cele patru volete care îl compun – *Întâmpinarea Crailor*, *Cele trei hagiâlăcuri*, *Spovedanii* și *Asfințitul Crailor* –, cu nucleul lor comun, impun, în principiu, și primul nivel de lectură, respectiv de formulare a problematicii cărții.

Un narator, eventual cunoscut nouă mai dinainte, referă, din perspectiva lui, istoriile individuale ale lui Pantazi și Pașadia, isprăvile lui Pirgu etc., cu care împrejurare plăsmuiește și un punct de vedere social determinat, ce dă perspectivă romanului. Povestitorul se situează hotărât pe pozițiile neutraliste ale martorului căruia nu i se întâmplă nimic și care intervine cât de puțin se poate, doar atât cât să nu provoace dubii că ar fi fost de față. În schimb, el ia asupra-și, prin chiar calitatea asumată, gradul de pasiune, neliniștile, frământările personajelor pe care le-a selectat spre a ne transmite reflexul lor, și aceasta mai puțin prin

acțiuni de adeziune, cât prin reprezentarea concretă a vorbirii – discursul său. Nu trebuie deci să uităm nici o clipă că nici un personaj în afara Povestitorului nu ni se adresează direct, cu toate că se acordă, pe larg, fiecăruia cuvântul – prin delegație.

Tematic, *Craii de Curtea-Veche* istorisește avatururile a doi feciori de boieri, feciori bătrâni, ajunși în pragul unor ultime decizii existențiale. Categoria socială a feciorilor de boieri, inexistentă în realitate, viiază în universul lui Mateiu I. Caragiale, ca un laitmotiv, întâlnindu-se mai întâi în corespondența lui cu N.A. Boicescu, apoi în *Pajere* și, desigur, în *Remember*, unde „Sir“ Aubrey de Vere e un astfel de presupus exemplar, pe când Povestitorul, un aspirant la imposibil. În *Craii*, Povestitorul dă o luptă surdă spre a deveni ceea ce destinul i-a refuzat din naștere. Ca să lămurim această paradoxală situație, va trebui să ne punem sacramentală întrebare-sesam, care a fost mereu formulată: cine sunt Craii, câți sunt la număr și, de asemenea, care și de ce natură sunt raporturile dintre ei, sub raport ierarhic.

Patru cheflii ieșind de la un birt sunt întâmpinați cu expresia de „Crai de Curtea-Veche“ de către o bătrână smintită și, dintre ei, lui Pirgu, cel mai stricat dintre toți, i s-ar face o nedreptate strigătoare la cer când i s-ar refuza „cinstea“ de sclerată pe care i-o conferă noul rang. Porecla ce se va transforma în renume presupune însă și o anumită măreție, și atunci situația se modifică esențial. A fi Crai se arată ceva mult prea bun pentru Pirgu, maestru întru ale depravării, artist înnăscut, dar nu și cultivat și, în consecință, lipsit de acea conștiință a artei care face din crimă una din posibilele belle-arte. Nici Povestitorul, prin poziția sa de fundal, nu e copt să primească râvnitul Ordin: el este un școlar în ale vieții și cunoaște răul din lecturi,

nu din frecventare. Povestitorul se înfățișează mai degrabă ca un delator al depravării, ca viitor autor de romane de moravuri. Într-o asemenea aspectare, indeterminarea titlului, care nu precizează numărul Crailor, creează o enigmă în plus. Ei pot fi patru, trei și chiar numai doi, după treptele pe care îi așezăm. În nici unul din cazuri nu greșim, ceea ce nu înseamnă, firește, că toate sunt exacte! Într-un scenariu verosimil am avea în vedere o ordine de tip feudal, în care Pantazi și Pașadia ar fi Comiți, pe când Povestitorul doar Cavaler, iar Pirgu Conetabil – mânuitor de arginți. Cu toate că admonestat la tot pasul în narațiune, deci cu cuvintele Povestitorului, Pirgu se află în realitate pe o treaptă mai sus decât acesta. El are, mai întâi, o ascendență cunoscută, nu faimoasă, dar una care, totuși, într-un moment al acțiunii, îi va aduce o moștenire – privilegiu nobiliar, într-o anumită mentalitate și anume aceea care nu desparte aristocrația de sursele ei de venituri. E de remarcat astfel că pe când Pantazi, deși incognito, și deci frustrat de numele său autentic, își etalează cu voluptate originea și își paradează neamurile, din rândurile cărora nu lipsește cămătarul, că pe când Pașadia și le trece în revistă pe ale sale, bune-rele cum sunt, ba până și Pirgu se referă la paternelul Sumbasacu, fie și deplângându-i longevitatea, Povestitorul nu suflă o vorbă despre ai săi, foarte neutrala scrisoare care îi sosește, în primele momente ale narațiunii, dovedind doar că avea un tată, și anume știutor de carte, alfabet! Când, însă, în casa Arnotenilor, mincinosul, intrigantul Pirgu îl trece pe Povestitor drept nepot al lui Pașadia, cel vizat nu restabilește adevărul, ci se folosește de alibi. Povestitorul tinde să devină fecior de boier prin adopțiune. De unde împrejurarea de a descoperi în Pantazi un alter-ego, un fel sui-generis de înrudire,

de unde aerul patern cu care îi vorbește Pașadia, atunci când îi reproșează raporturile cu Pirgu.

O scară ierarhică a Crailor depășește însă proiectul cărții, unde tovărășia la chefură instaurează o anumită egalitate – cea convivială – și unde comunicarea între personaje nu este stăvilită de vreo restricție socială. Deci nici constituirea celor patru personaje în două perechi, instructivă, edificatoare chiar, nu intră în intențiile autorului, atât cât s-ar lăsa citite în opera sa. Într-o asemenea așezare, Pirgu îl slujește pe Pașadia, alimentându-i desfrâul, în nădejdea căpătuirii, dar și din temperament, căci e o unealtă a dezalcătuirii și nu poate trăi fără să provoace suferință. Are un contract tacit cu protectorul său, în virtutea căruia nu-l deconspiră, așa încât Povestitorul trebuie să recurgă la mai multe izvoare pentru a afla despre Pașadia ceea ce acesta nu-i mărturisește. La rândul său, Povestitorul îl asistă pe Pantazi, este chiar Ucenicul acestuia în privința unui mod de trai prin mijlocirea artei, adică înconjurat de ceea ce viața oferă mai frumos și mai îmbălsămat. Pantazi, ca mulți oameni retrași, are nevoie de un stimulent, de un auditoriu, prin mijlocirea căruia să-și risipească năpăditoare melancolie a unui ins căruia viața i-a oferit totul, afară de dragoste. Pare a se înțelege că, întrucât îl privește, Povestitorul ar prefera partea lui Pantazi, chiar cu restricția existențială numită. Ucenicul petrece zile întregi în apartamentul luxos, plin de flori și bine încălzit în care locuiește Pantazi, într-o ambianță foarte deosebită de a unei cămăruțe modeste, în care poștașul putea da buzna. Povestitorul face și el servicii lui Pantazi, după mintea sa: îl determină să ceară mâna Ilinchiei Arnoteanu și, în numele patronului, îi face fetei o discretă propunere pe care aceasta o acceptă fără să stea pe gânduri, într-atât e de atrăgătoare sub aspect material. Desigur, datele proveneau de la sursă...